

شناسایی عوامل موثر بر ازدواج آسان از دیدگاه دانشجویان دختر دانشگاه پیام نور مرکز رزن

تاریخ دریافت مقاله: ۹۱/۳/۱۷

تاریخ تأیید مقاله: ۹۱/۶/۲۵

مسعود صدراالاشرفی *

اژدر شمخانی **

مجید یوسفی افراشته ***

چکیده:

هدف پژوهش حاضر شناسایی عوامل مؤثر بر ازدواج آسان از دیدگاه دانشجویان است. روش به کار رفته در این پژوهش توصیفی - پیمایشی و ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه است. جامعه آماری این تحقیق دانشجویان دختر دانشگاه پیام نور شهرستان رزن در نیمسال اول سال تحصیلی ۹۱-۹۰ بوده است که به شیوه نمونه‌گیری تصادفی ساده تعداد ۱۰۰ نفر انتخاب شده و پرسشنامه را تکمیل کرده‌اند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار spss استفاده شد و داده‌ها با شاخص‌های آمار توصیفی (فراوانی، درصد و...) و شاخص آمار استنباطی (آزمون مجذور خی) مورد تحلیل قرار گرفته است. به‌طور خلاصه براساس نتایج تحقیق عوامل مؤثر بر ازدواج آسان از دیدگاه دانشجویان به ترتیب اولویت عبارت است از: ۱. عوامل اقتصادی، ۲. نقش دولتمردان، ۳. عوامل فردی، ۴. عوامل اجتماعی، ۵. عوامل فرهنگی.

واژگان کلیدی: ازدواج، عوامل فرهنگی، عوامل اجتماعی، عوامل اقتصادی، عوامل فردی، دانشجویان.

* استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه بوعلی سینا Email: drmsa2020@yahoo.com

** کارشناس ارشد آموزش بزرگسالان؛ دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان Email: azhdarshamkhani@yahoo.com

*** دانشجوی دکتری رشته سنجش آموزش دانشگاه تهران

خانواده مهمترین واحد اجتماعی هر جامعه است که با بستن پیمان زناشویی بین زن و مرد به وجود می آید. پیمان زناشویی، پیمانی مقدس و خدایی است که دلها و قلبها را به یکدیگر پیوند می دهد. قرآن کریم از آن به عنوان میثاق محکمی یاد می کند که بین زن و مرد برقرار می شود (واخذن منکم میثاقاً غلیظاً) (سوره نساء آیه ۲۱). اطلاق کلمه میثاق در قرآن کریم بیانگر پیمانی است که خداوند بین خود از یک سو و زن و شوهر از سوی دیگر بسته است، بنابراین در اسلام پیمان ازدواج پیمان بسیار محکم و استواری است که زن و شوهر با خدای خود عهد می بندند تا همواره در کنار یکدیگر، وفادار باقی بمانند و کانونی گرم و عاطفی و سرشار از صفا و صمیمیت، یکرنگی و همدلی که در آن تجلیات انوار الهی همیشه درخشان و پرفروغ است، پدید آورند. ازدواج یک امر جهانی است که در تمام جوامع و تقریباً در طول تاریخ وجود داشته است و به یک مجموعه نیازهای اساسی انسان پاسخ می دهد. بقای نسل و پرورش فرزندان، تحقق آرزوی دیرین کودکی برای پدر و مادر بودن، دستیابی به عالی ترین سطح دوستی و صمیمیت در دوران جوانی و بزرگسالی و تقسیم کار و همکاری و همراهی در طول زندگی در شمار اساسی ترین کارکردهای خانواده است. دین مبین اسلام نیز بر اهمیت ازدواج تأکید فراوان نموده و ارضای غرایز جنسی را در حد نیاز واقعی نه تنها نفی نکرده، بلکه تشویق نیز کرده است. پیامبر اکرم (ص) می فرماید: «ازدواج سنت من است و هرکسی از سنت من اعراض کند از من نیست» (محمدری شهری، ۱۳۸۴: ۲۷۱). ازدواج فقط نیاز جوانان نیست، بلکه به طور کلی نیاز اجتماع نیز هست. اگر یک جامعه بخواهد امنیت و سلامت خود را حفظ کند، باید سنت ازدواج در آن برقرار شود تا هر فردی به آرامش برسد. تحقیقات نشان داده است که در جامعه‌ای که در آن افراد مجرد زیاد باشند، آن جامعه با مشکلات فرهنگی و اخلاقی بسیاری روبرو می شود. صمدی (۱۳۸۳) چنین نتیجه گیری می کند که معمولاً زنان و دختران بدون همسر و مجرد از نبود امنیت خاطر کافی در زندگی، محل کار و تحصیل رنج می برند. همچنین اماکن عمومی، خیابانها، مراکز خرید و تفریح برای زنان مجرد کمتر امن است، چنانچه انواع مزاحمتها، متلکها، کنایهها، تبعیضها و تنگ نظریها مانع آرامش و آسایش زنان مجرد است. در اهمیت و ضرورت ازدواج به موقع می توان گفت که تنها با ازدواج به موقع است که نیازهای عاطفی و جسمی انسان به نحو احسن تأمین می شود و این تأمین نیاز، آرامشی فراهم می کند که در سایه آن انسان می تواند به سوی خواسته های عالی تر خود گام بردارد. به همین دلیل است که پیشوایان دینی ما گفته اند که

با ازدواج نیمی از دین انسان از شر شیطان حفظ می‌شود و انسان با بهره‌مندی از این امنیت می‌تواند به حفظ نیم دیگر خود بیاندیشد. همچنین مسئولیت‌پذیری، پرهیز از خودکامگی، آسایش روانی، گسترش روابط انسانی و به تبع آن تجربه‌اندوژی و ایجاد دوستی‌های ارزشمند از دیگر فضائل ازدواج به‌شمار می‌رود، حتی از بعد ارزش‌شناسی جنسی نیز می‌توان گفت که ازدواج به‌عنوان یک امر مقدس و به‌عنوان یکی از اساسی‌ترین راهکارهای ارضای گزینه جنسی می‌تواند در رأس ارزش‌ها قرار گیرد، زیرا عفت، پاکدامنی، خویشتنداری، و به‌طور کلی سلامت جنسی جز در بستر ازدواج مناسب و صحیح امکان‌پذیر نیست. همچنان‌که پیامبر اکرم (ص) فرمودند: اگر کسی برای خواستگاری دختر شما آمد که از اخلاق و دینش راضی هستید، او را تزویج کنید. اگر چنین نکنید در زمین فتنه و فساد بزرگ واقع خواهد شد «اذا جاء کم من ترؤن خلقه و دینه فزوجه و ان لا تفعلوه تکن فتنه فی الارض و فساد کبیر» (النوری الطبرسی، ۱۴۰۷ه.ق، ج ۱۴: ۱۵۲). یا ازدواج بهترین وسیله برای حفظ و فروهشتن نگاه شهوانی، عفت جنسی، پاکدامنی و شرافت انسانی است (پورامینی، ۱۳۸۴، ص ۱۷۱ به نقل از مستدرک الوسائل، ج ۱۴: ۱۵۳).

گلی و همکاران (۱۳۹۰) معتقدند ازدواج موفق می‌تواند باعث کاهش رفتارهای غیر اخلاقی و ایجاد بهداشت روانی گردد و مهم‌تر از همه کاهش خود ارضایی، مزاحمت‌های خیابانی، هوسرانی و رفیق‌بازی و شرکت در شب‌نشینی‌ها، کاهش متلک‌ها و چشم‌چرانی‌ها و سست شدن باورهای مذهبی است. نتایج تحقیق ضرابی و مصطفوی (۱۳۹۰) نشان داد که ۱. هرچه سطح تحصیلات بالاتر می‌رود ازدواج بیشتر خواهد شد، ۲. افزایش فرصت‌های شغلی و درآمد برای مردان می‌تواند ازدواج سریع‌تر آنان را به‌دنبال داشته باشد.

از سوی دیگر نتایج بعضی تحقیقات نشان می‌دهد که ازدواج بی‌موقع (ازدواج در سن بالا) می‌تواند تبعات منفی فردی و اجتماعی، فرهنگی و... برای فرد و جامعه به همراه داشته باشد. فدایی (۱۳۸۴) به‌نقل از ناستی‌زائی (۱۳۸۵) معتقد است: اگر ازدواج در سن بالا انجام بگیرد (برای زنان ۳۵ سال و برای مردان ۴۵ سال) امکان ضایعات مختلف در کودکان از جمله عقب‌ماندگی ذهنی بالا می‌رود. کمالی و کوششی (۱۳۸۳) عنوان می‌کنند بالا رفتن سن ازدواج باعث بالا رفتن درصد مجردین در جامعه می‌شود. تبریزی (۱۳۷۳) به‌نقل از ناستی‌زائی (۱۳۸۵) در تحقیقی اظهار می‌دارد، اکثر اقدام‌کنندگان به خودکشی در ایران را جوانان مجرد تشکیل می‌دهند. چرا که جوانان مجرد به‌دلیل وابستگی کمتر، بیشتر اقدام به خودکشی می‌کنند. تقوی (۱۳۸۳) در تحقیقی که به‌منظور بررسی عوامل اقدام به خودکشی

بر روی ۵۰۰ مورد انجام داد، به این نتیجه رسید که یکی از عوامل اصلی و عمده اقدام به خودکشی در جوانان فراهم نشدن زمینه برای ازدواج آنان است. گروه مؤلفان (۱۳۸۳) به نقل از ناستی‌زائی (۱۳۸۵) طی تحقیقی که بر روی ۱۴۷ زن و دختر روسپی انجام دادند، اظهار کردند که ۶۲ درصد دختران سن آغاز به کار خود را ۲۰-۱۳ سالگی عنوان کرده‌اند و ۶۹/۳ درصد این دختران فراهم نبودن شرایط ازدواج و بی‌توجهی و مخالفت والدین با ازدواج آنها را علت این اقدام بیان نموده‌اند. حال چرا در حال حاضر بحث ازدواج به یکی از دغدغه‌های اصلی جامعه ما تبدیل شده باید بگوییم که موانع متعددی بر سر راه ازدواج قرار گرفته است همان‌طور که پژوهش‌ها و تحقیقات گوناگون مؤید این مطلب هستند. برای مثال در تحقیق موسوی (۱۳۸۲) با عنوان «موانع ازدواج و عوامل تهدیدکننده آن در دختران و زنان شهر تهران» موانع اصلی ازدواج چنین ذکر شده است: تمام دختران ایرانی با موانع مشابهی مانند: ۱. پیدا نکردن فرد مناسب، ۲. مخالفت و سختگیری خانواده با خواستگاران و یا فرد مورد نظر، ۳. داشتن تجربه شکست در رابطه قبلی چه به صورت عقد، نامزدی و یا دوستی روبرو هستند. در پژوهش شهنوازی و همکاران (۱۳۸۲) با عنوان «بررسی علل تأخیر ازدواج در بین دانشجویان» عوامل ذیل در بالا رفتن سن ازدواج مؤثر بوده است: ۱. پایین بودن وضعیت اقتصادی، ۲. بالا رفتن سطح تحصیلات، ۳. تفاوت‌های فرهنگی و قومی، ۴. کوتاهی مسئولین در امر ازدواج.

همچنین مطالعات ملی (۱۳۸۰) نقل از ناستی‌زائی (۱۳۸۵) اولویت موانع ازدواج را به صورت زیر بیان می‌کند:

برای پسران به ترتیب: ۱. بیکاری، ۲. نداشتن ثبات شغلی، ۳. نداشتن توان مالی کافی، ۴. نیافتن فرد مناسب برای ازدواج.

برای دختران به ترتیب: ۱. بیکاری خواستگاران، ۲. پیدا نکردن فرد مناسب، ۳. آزاد نبودن در انتخاب همسر، ۴. نبود حس مسئولیت‌پذیری در پسران.

همان‌طور که می‌دانیم و بارها نیز شنیده‌ایم رسول اکرم (ص) می‌فرماید: «من احب ان يتبع سنتی فليتزوج، فان من سنتی التزویج» (الحر عاملی، ۱۴۰۴ ه. ق، صص ۲۰-۱۸) «هر که دوست دارد از سنت من پیروی کند، باید ازدواج کند، چرا که از دواج از سنت‌های من است». همچنین امام محمدباقر (ع) می‌فرماید: «رکعتان یصلیهما المتزوج افضل من سبعین رکعه یصلیهما غیر متزوج» (الحر عاملی، ۱۴۰۹ ه. ق، صص ۲۰) «دو رکعت نمازی که شخص متأهل می‌خواند، برتر است از هفتاد رکعت نمازی که انسان مجرد می‌خواند» روایات در این

باب زیاد است، اما متأسفانه امروز معضل بسیار بزرگی که دامنگیر اکثریت قریب به اتفاق خانواده‌های جامعه اسلامی ما شده است، معضل ازدواج جوانان است. تشریفات و تجملاتی که امروزه در جامعه ما رواج یافته و روز به روز هم بیشتر و بدتر می‌شود، در ذهن جوانان از ازدواج هیولایی ساخته است که هیچ کس جرئت نزدیک شدن به آن را پیدا نمی‌کند، امری که در دین مبین اسلام شدیداً از آن نهی شده است و براساس اعتقادات ما نوعی ضدفرهنگ است؛ ولی در سایه دامن زدن‌های برخی افراد نادان، به فرهنگ تبدیل شده است! به‌راستی چرا باید بر جامعه‌ای که ادعای پیروی از خاندان رسالت را دارد، چنین وضعیتی حکمفرما باشد؟ چرا سن ازدواج جوانان بالا رفته است؟ چرا آمار طلاق رو به فزونی گرفته است؟ چرا فساد اخلاقی روز به روز گسترش می‌یابد؟ چرا...؟ آیا جز این است که ما با ایجاد موانع پوچی چون داشتن خانه و ماشین و درآمد بالا و ... باعث این امر شده‌ایم؟ به‌راستی آیا چنین نیست که ما شعار تشیع سر می‌دهیم؛ ولی در عمل به سیره و سنت پیامبر(ص) و اهل بیتشان(ع) پایبند نیستیم؟

امام اول شیعیان امیرالمؤمنین علی(ع) هزینه جهیزیه حضرت فاطمه زهرا(س) را از راه فروش زره خویش به مبلغ چهارصد و هشتاد درهم تأمین کردند! (عقیقی بخشایی، ۱۳۸۱، ص ۳۲۲) این ساده برگزار کردن که شایسته است الگو قرار گیرد، امروزه در جوامع اسلامی و به‌خصوص کشور ما مغفول مانده است.

بد نیست بدانیم صورت ریز وسایلی که جهیزیه دختر رسول خدا(ص) شامل آن بود به شرح ذیل بود:

۱. روسری بزرگ به مبلغ ۴ درهم.
۲. پیراهن زنانه به مبلغ ۷ درهم.
۳. قطیفه سیاه خیبری
۴. یک تخت از نوار لیف حرما.
۵. دو رختخواب از پارچه کتانی درشت بافت مصری که در یکی لیف حرما و در دیگری پشم گوسفند قرار داده شده بود.
۶. چهار عدد متکا از پوست دباغی طائف.
۷. پرده نازک پشمی.
۸. یک قطعه حصیر برای مفروش کردن اتاق.
۹. یک دستاس(آسیاب دستی) که فاطمه زهرا(س) آرد مورد نیاز خانواده را با آن با دست مبارک خود آسیاب می‌کرد.

۱۰. یک طشت مسی.
۱۱. یک مشک کوچک آب.
۱۲. یک کاسه چوبی.
۱۳. یک آفتابه.
۱۴. یک سبوی سبز.
۱۵. چند کوزه سفالین.
۱۶. یک سفره از پوست.
۱۷. یک عبای بافته شده از پنبه.

هنگامی که این وسایل ساده به‌عنوان جهیزیه عروسی فراهم شد، آنها را به حضور پیامبر (ص) آوردند، رسول اکرم (ص)، لحظاتی آن اشیاء را با دست مبارک خود زیر و رو کرد و پس از مشاهده تمام آنها با لحن پرشکوهی فرمودند «بار الها این ازدواج را بر این خانواده که بیشتر ظروفشان گلین و سفالین است مبارک فرما». آیا این فرمایش رسول اکرم (ص) در قالب دعا به این معنا نیست که: آنچه ضامن بقای زندگی مشترک است معنویت و صداقت است نه ماشین و مبل و یخچال فریزر و مایکروفر و...؟! (عقیقی بخشایی، ۱۳۸۱، نقل از کارکن، ص ۱۰۹).

وسایلی نیز که حضرت علی (ع) برای زندگی جدید خریداری کرده بود عبارت بودند از: ۱. یک چوب لباسی، ۲. یک قطعه پوست گوسفند، ۳. یک عدد متکا، ۴. یک ظرف مشک آب، ۵. یک عدد غربال.

با توجه به مطالب پیش گفته باید بگوییم که زوجیت بنیادی است که خلقت الهی مبتنی بر آن است و قانونی است عمومی که گستره هستی را در بر گرفته است. ازدواج به‌عنوان یک امر ارزشی دارای جایگاه اساسی در اخلاق جنسی است و به‌عنوان یک سنت حسنه در کلام‌اله به‌وجود آورنده مطمئن‌ترین و آرام‌بخش‌ترین رابطه و آغازگر زندگی همراه با طراوت، مودت و ایثار است. اما امروزه این امر مقدس و حیاتی تحت‌الشعاع مسائل دیگری قرار گرفته است و با رشد اندیشه‌های اومانیستی و انسان‌گرایانه و مبنا قرار گرفتن خواست و اراده انسان به‌جای خواست خداوند در امر ارزشگذاری، این نیاز فطری بشر در حصار قواعدی سخت، محبوس و زندانی شده است تا آنجا که جوانان برای گریز از این قواعد، به ارضای غریزه جنسی در خارج از چارچوب ازدواج اقدام می‌کنند و به این وسیله نهاد خانواده را متزلزل می‌کنند و سلامت اخلاقی و آرامش روانی جامعه را به خطر می‌اندازند. بنابراین با توجه به نقشی که ازدواج در تنظیم روابط جنسی و جلوگیری از فساد و نابهنجاری‌های اجتماعی دارد و نیز ارزش والایی که

دین اسلام به این امر مقدس داده است. با توجه به اینکه سن ازدواج در جامعه در حال افزایش است و این امر از لحاظ فرهنگی و مذهبی جامعه ایران نوید مناسبی به مسئولان مملکتی، فرهنگی و خانواده‌ها نخواهد بود. بنابراین ضروری است که در این زمینه مهمترین عوامل مؤثر در ازدواج آسان مورد بررسی و شناسایی قرار گیرد. تا بتواند گامی در جهت رفع موانع ازدواج جوانان برداشته باشد. بنابراین در این پژوهش فرضیات ذیل مورد بررسی قرار گرفته است:

1. عوامل فردی در ازدواج آسان؛ تأثیرگذار است.
2. عوامل اجتماعی در ازدواج آسان؛ تأثیرگذار است.
3. عوامل فرهنگی در ازدواج آسان؛ تأثیرگذار است.
4. عوامل اقتصادی در ازدواج آسان؛ تأثیرگذار است.
5. دولتمردان و مسئولان در ازدواج آسان؛ تأثیرگذار هستند.

روش

این پژوهش توصیفی از نوع پیمایشی است، چون در این پژوهش سعی بر این شد که نگرش یک واحد از جامعه یعنی دانشجویان دختر دانشگاه پیام نور شهرستان رزن در مورد ازدواج آسان بررسی گردد. جامعه آماری این پژوهش دانشجویان دختر مشغول به تحصیل در نیمسال اول سال تحصیلی ۱۳۹۱-۱۳۹۰ دانشگاه پیام نور شهرستان رزن و حجم آن بالغ بر ۴۲۰ نفر بود. برای اخذ نمونه‌ای با حجم مناسب از فرمول کوکران استفاده شد. این فرمول و اعداد متناظر با هر جزء آن در زیر گزارش شده است.

$$n = \frac{z^2(pq)^2}{d^2} = \frac{(1/96)^2(0/25)^2}{(0/05)^2} = 96/04 \cong 96$$

با توجه به فرمول کوکران؛ حداقل نمونه قابل قبول برای تجزیه و تحلیل‌های استنباطی ۹۶ نفر تعیین شد که در نهایت نمونه‌ای به حجم ۱۰۰ نفر با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شد. در این پژوهش به منظور جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه‌ای چهل سؤالی و محقق ساخته استفاده گردید. روایی^۱ پرسش‌نامه نیز از نوع روایی - محتوایی است، به این صورت که سؤالات پرسشنامه برای داوری به متخصصان جامعه‌شناسی و روان‌شناسی ارائه شد و روایی آن تأیید گردید. برای سنجش پایایی^۲ پرسشنامه پژوهش از روش ضریب

1. Validity
2. Reliability

آلفای کرونباخ^۱ استفاده شده که ضریب آلفای به دست آمده ۷۶ درصد حاکی از پایایی بالای ابزار پژوهش است. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از نرم افزار spss استفاده شد. داده‌ها با شاخص‌های آمار توصیفی همچون فراوانی، درصد، نمودار، جدول و شاخص‌های آمار استنباطی مانند آزمون مجذور کای (خی دو) مورد تحلیل قرار گرفته است.

یافته‌های تحقیق

فرضیه اول: عوامل فردی بر ازدواج آسان تأثیرگذار است.

جدول ۱. داده‌های مربوط به فرضیه اول تحقیق

گزینه سوالات	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	میانگین
۱. عدم وابستگی به مواد مخدر (اعتیاد)	۸۶	۳	۱	۶	۴	۴/۶۱
۲. رویایی نبودن طرف مقابل (پسر ودختر)	۳۲	۳۳	۳۰	۳	۲	۳/۹۰
۳. شکل ظاهری طرفین	۱۴	۲۰	۵۶	۹	۱	۳/۳۷
۴. احساس مسئولیت هر یک از طرفین	۷۶	۲۲	۲	-	-	۴/۷۴
۵. سطح تحصیلات بالا	۲۱	۲۵	۴۸	۶	-	۳/۶۰
پاسخ کلی	۱۷	۶۹	۱۴	-	-	۴/۰۳

یافته‌های جدول فوق حاکی از آن است که از بین عوامل فردی مورد بررسی در ازدواج آسان؛ احساس مسئولیت هر یک از طرفین با میانگین ۴/۷۴ مهمترین عامل و شکل ظاهری طرفین با میانگین ۳/۳۷ کم اثرترین عامل توصیف شده است.

برای پاسخگویی به فرضیه اول پژوهش که عوامل فردی در افزایش ازدواج آسان مؤثر است، از آزمون خی دو (۲X) تک متغیره استفاده شد که یافته‌های آن در جدول ۲ گزارش شده است.

جدول ۲. نتایج آزمون مجذور خی در فرضیه اول

سطح معنی داری	۲X	درجه آزادی d.F	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
P<۰/۰۵	۵۷/۳۸۰	۲	-	-	۱۴	۶۹	۱۷

نتایج آزمون مجذور خی در فرضیه اول پس از شاخص‌سازی سؤال‌ها نشان داد که ۲X محاسبه شده (۵۷/۳۸۰) از مقدار بحرانی جدول با درجه آزادی ۲ در سطح معناداری ۹۵ درصد بزرگتر است (۲X=۵۷/P, d.F=۲, ۳۸۰<۰/۰۵) بنابراین تفاوت بین فراوانی مشاهده

شده و مورد انتظار به لحاظ آماری معنادار است. بنابراین فرضیه صفر رد و فرضیه خلاف مورد تأیید است. به این معنا که با توجه به اینکه ۸۶ درصد از پاسخگویان تأثیر عوامل فردی را در افزایش ازدواج آسان خیلی زیاد و زیاد توصیف نموده‌اند، پس یکی از عوامل افزایش ازدواج دختران عوامل فردی است.

فرضیه دوم: عوامل اجتماعی در شکل‌گیری ازدواج آسان مؤثر است.

جدول ۳. داده‌های مربوط به فرضیه دوم تحقیق

میانگین	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	گزینه سؤالات
۴/۴۷	۲	-	۷	۳۱	۶۰	۶. داشتن شغل خوب و مناسب
۳/۶۱	۵	۴	۳۹	۲۹	۲۳	۷. تعیین مهریه سبک
۳/۵۲	۹	۱۰	۲۵	۳۲	۲۴	۸. برگزاری مراسم ساده عروسی
۳/۵۹	۱۰	۹	۲۶	۲۲	۳۳	۹. عدم سخت‌گیری بیش از حد والدین
۳/۹۳	۴	۳	۲۸	۲۶	۳۹	۱۰. پایین بردن سطح توقعات از طرف مقابل
۴/۱۰	۴	۳	۱۹	۲۷	۴۷	۱۱. عدم توجه به چشم و هم‌چشمی در ازدواج
۳/۵۴	۲	۵	۴۳	۳۷	۱۳	۱۲. توجه معقول به سطح تحصیلات طرفین
۳/۳۰	۴	۱۶	۴۱	۲۴	۱۵	۱۳. نقد اهمیت بیش از حد به تحصیل برای دختران
۴/۴۲	۲	۱	۱۰	۲۷	۶۰	۱۴. پیدا کردن فرد مناسب برای ازدواج
۲/۹۳	۱۵	۱۷	۳۹	۱۸	۱۱	۱۵. محدود شدن اشتغال دختران
۳/۲۸	۷	۲۳	۳۰	۱۵	۲۵	۱۶. ادامه تحصیل دختران در رشته‌های متناسب با زنان
۳/۷۱	-	۱	۳۰	۶۶	۳	پاسخ کلی

یافته‌های جدول فوق حاکی از آن است که از بین عوامل اجتماعی مورد بررسی در ازدواج آسان؛ داشتن شغل خوب و مناسب با میانگین ۴/۴۷ مهمترین عامل و محدود شدن اشتغال دختران با میانگین ۲/۹۳ کم‌اثرترین عامل توصیف شده است.

برای پاسخگویی به فرضیه دوم پژوهش که عوامل اجتماعی در افزایش ازدواج آسان مؤثر می‌باشد، از آزمون χ^2 تک متغیره استفاده شد که یافته‌های آن در جدول ۴ گزارش شده است.

جدول ۴. نتایج آزمون مجذور خی در فرضیه دوم

معناداری سطح	χ^2	درجه آزادی d.F	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
$P < 0.05$	۱۱۰/۶۴	3	-	۱	۳۰	۶۶	۳

نتایج آزمون مجذور خی در فرضیه دوم پس از شاخص‌سازی سؤال‌ها نشان داد که 2χ محاسبه شده (۱۱۰/۶۴) از مقدار بحرانی جدول با درجه آزادی ۳ در سطح معناداری ۹۵ درصد بزرگتر است ($d.F=3, 64 < 0/05, P=110/2\chi$) بنابراین تفاوت بین فراوانی مشاهده شده و مورد انتظار به لحاظ آماری معنادار است. بنابراین فرضیه صفر رد و فرضیه خلاف مورد تأیید است. به این معنا که با توجه به اینکه ۶۹ درصد از پاسخگویان تأثیر عوامل اجتماعی را در افزایش ازدواج آسان خیلی زیاد و زیاد توصیف کرده‌اند، پس یکی از عوامل افزایش ازدواج دختران عوامل اجتماعی است.

فرضیه سوم: عوامل فرهنگی در شکل‌گیری ازدواج آسان مؤثر است.

جدول ۵. داده‌های مربوط به فرضیه سوم تحقیق

گزینه سؤالات	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	میانگین
۱۷. عدم اعتقاد به ازدواج فامیلی	۲۱	۲۹	۲۷	۱۳	۱۰	۳/۳۸
۱۸. رضایت خانواده به ازدواج با افراد سایر مناطق و شهرها	۳۳	۲۵	۳۳	۱۳	۶	۳/۴۶
۱۹. عدم تعیین خواستگار توسط والدین	۳۳	۱۷	۳۷	۹	۴	۳/۶۶
۲۰. فراهم کردن جلسات آشنائی قبل از ازدواج و عیب نشمردن آن	۶۴	۲۲	۹	۲	۳	۴/۴۲
۲۱. برچیده شدن اعتقاد به ازدواج دختر کوچکتر بعد از دختر بزرگتر	۴۳	۲۷	۱۴	۹	۷	۳/۹۰
۲۲. ترویج نمودن مسئله مطرح کردن ازدواج توسط خانواده دختر (خواستگاری دختران از پسران)	۱۸	۸	۲۰	۲۷	۲۷	۲/۶۳
۲۳. اهتمام لازم از سوی خانواده‌ها نسبت به ازدواج فرزندان‌شان	۳۲	۳۱	۲۸	۳	۶	۳/۸۰
۲۴. توجه دادن به خانواده‌ها در مورد صلاحیت تازه جوان‌ها برای ازدواج	۳۴	۳۹	۱۹	۸	-	۳/۹۹
۲۵. ممکن نشان دادن ازدواج آسان از طریق پخش نمونه‌ای عملی از ازدواج‌های آسان.	۲۱	۳۹	۳۲	۸	-	۳/۷۳
۲۶. ترغیب شخصیت‌ها و ثروتمندان به انجام ازدواج آسان برای فرزندان‌شان در جهت فرهنگ‌سازی ازدواج آسان	۴۶	۲۶	۱۹	۸	۱	۴/۰۸
۲۷. عدم پخش برنامه‌هایی که جوانان را از ازدواج باز می‌دارد.	۳۶	۳۶	۱۶	۸	۴	۳/۹۲
۲۸. آشنا کردن خانواده‌ها و جوانان با نظر دین در مورد آسان‌گیری ازدواج.	۵۶	۲۶	۱۴	۳	۱	۴/۳۳
پاسخ کلی	۳	۶۷	۳۰	-	-	۳/۷۳

یافته‌های جدول فوق حاکی از آن است که از بین عوامل فرهنگی مورد بررسی در ازدواج آسان؛ فراهم کردن جلسات آشنایی قبل از ازدواج و عیب نشمردن آن با میانگین ۴/۴۲ مهمترین عامل و ترویج نمودن مسئله مطرح کردن ازدواج توسط خانواده دختر (خواستگاری دختران از پسران) با میانگین ۲/۶۳ کم اثرترین عامل توصیف شده است. برای پاسخگویی به فرضیه سوم پژوهش که عوامل فرهنگی در افزایش ازدواج آسان مؤثر می‌باشد، از آزمون χ^2 تک متغیره استفاده شد که یافته‌های آن در جدول ۶ گزارش شده است.

جدول ۶. نتایج آزمون مجذور خی در فرضیه سوم

سطح معناداری	χ^2	درجه آزادی d.F	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
$P < 0.05$	۶۱/۹۴۰	۲	-	-	۳۰	۶۷	۳

نتایج آزمون مجذور خی در فرضیه دوم پس از شاخص‌سازی سؤال‌ها نشان داد که χ^2 محاسبه شده (۶۱/۹۴۰) از مقدار بحرانی جدول با درجه آزادی ۲ در سطح معناداری ۹۵ درصد بزرگتر است ($\chi^2 = 61/P, d.F = 2, 940 < 0.05$). بنابراین تفاوت بین فراوانی مشاهده شده و مورد انتظار به لحاظ آماری معنادار است. بنابراین فرضیه صفر رد و فرضیه خلاف مورد تأیید است. به این معنا که با توجه به اینکه ۷۰ درصد از پاسخگویان تأثیر عوامل فرهنگی را در افزایش ازدواج آسان خیلی زیاد و زیاد توصیف کرده‌اند، پس یکی از عوامل افزایش ازدواج دختران عوامل فرهنگی است. فرضیه چهارم: عوامل اقتصادی در شکل‌گیری ازدواج آسان مؤثر است.

جدول ۷. داده‌های مربوط به فرضیه چهارم تحقیق

گزینه سؤالات	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	میانگین
۲۹. کم کردن هزینه ازدواج	۵۲	۳۰	۱۱	۶	۱	۴/۲۶
۳۰. داشتن جهیزیه مناسب	۳۲	۳۸	۲۶	۲	۲	۳/۹۶
۳۱. اشتغال به کار (استقلال اقتصادی)	۶۱	۲۴	۱۲	۱	۲	۴/۴۱
۳۲. عدم وابستگی مالی خواستگار به والدین	۵۱	۲۶	۱۶	۲	۵	۴/۱۶
۳۳. کم بودن فاصله طبقاتی بین دو خانواده	۵۷	۲۵	۱۵	۳	-	۴/۳۶
۳۴. حمایت خانواده‌ها و دادن فرصت کافی برای جوانان برای کسب استقلال اقتصادی	۴۵	۳۲	۱۷	۴	۲	۴/۱۴
پاسخ کلی	۳۰	۶۰	۷	۳	-	۴/۱۷

یافته‌های جدول فوق حاکی از آن است که از بین عوامل اقتصادی مورد بررسی در ازدواج آسان؛ اشتغال به کار (استقلال اقتصادی) با میانگین ۴/۴۱ مهمترین عامل و داشتن تجهیزیه مناسب با میانگین ۳/۹۶ کم اثرترین عامل توصیف شده است.

برای پاسخگویی به فرضیه چهارم پژوهش که عوامل اقتصادی در افزایش ازدواج آسان مؤثر است، از آزمون خی (۲X) تک متغیره استفاده شد که یافته‌های آن در جدول ۸ گزارش شده است.

جدول ۸. نتایج آزمون مجذور خی در فرضیه چهارم

سطح معناداری	۲X	درجه آزادی d.F	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
P<۰/۰۵	۶۱/۹۴۰	۳	-	۳	۷	۶۰	۳۰

نتایج آزمون مجذور خی در فرضیه دوم پس از شاخص‌سازی سؤال‌ها نشان داد که ۲X محاسبه شده (۸۲/۳۲۰) از مقدار بحرانی جدول با درجه آزادی ۳ در سطح معناداری ۹۵ درصد بزرگتر است ($۲X=۸۲/P, d.F=۳, ۳۲۰<۰/۰۵$). بنابراین تفاوت بین فراوانی مشاهده شده و مورد انتظار به لحاظ آماری معنادار است. بنابراین فرضیه صفر رد و فرضیه خلاف مورد تأیید است. از این رو با توجه به اینکه ۸۵ درصد از پاسخگویان تأثیر عوامل اقتصادی را در افزایش ازدواج آسان خیلی زیاد و زیاد توصیف کرده‌اند، پس یکی از عوامل افزایش ازدواج دختران عوامل اقتصادی است.

فرضیه پنجم: اقدامات مسئولان و دلت‌مردان در ازدواج آسان مؤثر است.

جدول ۹. داده‌های مربوط به سؤال پنجم تحقیق

میانگین	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	گزینه سؤالات
۳/۳۳	۱۲	۱۷	۱۸	۳۲	۲۱	۳۵. قرار دادن اولویت استخدام برای پسران جز در رشته‌های تخصصی مربوط به زنان
۴/۱۷	۱	۳	۱۸	۳۴	۴۴	۳۶. واگذاری مسکن به صورت اجاره به شرط تملیک به زوج‌های جوان
۴/۳۹	-	۵	۱۳	۲۰	۶۲	۳۷. پرداخت وام مورد نیاز به جوانان در حد کافی و بدون بهره
۴/۲۳	۱	۳	۲۱	۲۲	۵۳	۳۸. امتیاز دادن به دانشجویان و سربازان متأهل از قبیل: وام، مرخصی، کمک هزینه و ...
۴/۲۶	۱	۷	۱۳	۲۳	۵۶	۳۹. جلب نظر خیرین برای سرمایه‌گذاری برای ساخت مسکن و سرمایه‌گذاری برای اشتغال جوانان
۴/۳۱	-	۴	۱۳	۳۱	۵۲	۴۰. همکاری دولت و مؤسسات اسلامی با خانواده‌ها برای رسیدن جوانان به استقلال مالی
۴/۲۹	-	۲	۱۸	۲۹	۵۱	۴۱. کم کردن هزینه‌های مربوط به مراسم و خریدهای ازدواج با اختصاص سالن و فروشگاه‌های مخصوص و ...
۴/۱۵	-	۱	۱۴	۵۴	۳۱	پاسخ کلی

یافته‌های جدول فوق حاکی از آن است که از بین اقدامات مسئولان و دلتمردان مورد بررسی در ازدواج آسان پرداخت وام مورد نیاز به جوانان در حد کافی و بدون بهره با میانگین ۴/۳۹ مهمترین عامل واگذاری مسکن به صورت اجاره به شرط تملیک به زوج‌های جوان با میانگین ۴/۱۷ کم‌اثرترین عامل توصیف گردیده است.

برای پاسخگویی به فرضیه پنجم پژوهش که اقدامات مسئولان و دلتمردان در افزایش ازدواج آسان مؤثر است، از آزمون χ^2 (۲) تک‌متغیره استفاده شد که یافته‌های آن در جدول ۱۰ گزارش شده است.

جدول ۱۰. نتایج آزمون مجذور خی در فرضیه پنجم

سطح معناداری	χ^2	درجه آزادی d.F	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
$P < 0/05$	۶۲/۶۹۰	۳	-	۱	۱۴	۵۴	۳۱

نتایج آزمون مجذور خی در فرضیه دوم پس از شاخص‌سازی سؤال‌ها نشان داد که χ^2 محاسبه شده (۶۲/۶۹۰) از مقدار بحرانی جدول با درجه آزادی ۳ در سطح معناداری ۹۵ درصد بزرگتر است ($P < 0/05$, $\chi^2 = 62/P$, $d.F = 3$, $690 < 0/05$). بنابراین تفاوت بین فراوانی مشاهده شده و مورد انتظار به لحاظ آماری معنادار است. بنابراین فرضیه صفر رد و فرضیه خلاف مورد تأیید است. از این رو با توجه به اینکه ۸۵ درصد از پاسخگویان تأثیر اقدامات مسئولان و دلتمردان را در افزایش ازدواج آسان خیلی زیاد و زیاد توصیف کرده‌اند، پس یکی از عوامل افزایش ازدواج دختران است.

بحث و تفسیر

۱. عوامل فردی در ازدواج آسان تأثیر دارد.

این یافته تحقیق با نتایج یافته‌های موسوی (۱۳۸۲)، شهنازی و همکاران (۱۳۸۲)، ناستی‌زایی (۱۳۸۵)، نگوین هومین (۱۹۴۵) همخوانی دارد، در پژوهش‌های مذکور این نتایج به دست آمده است که یکی از موانع اصلی ازدواج از نظر دختران پیدا نکردن فرد مناسب، نبود حس مسئولیت‌پذیری در پسران و تجربه شکست در رابطه قبلی چه به صورت عقد، نامزدی یا دوستی است. بنابراین می‌توان گفت عوامل فردی مانند: ۱. احساس مسئولیت هر یک از طرفین، ۲. عدم وابستگی به مواد مخدر (اعتیاد) تأثیر بسزایی در افزایش ازدواج آسان دارد.

۲. عوامل اجتماعی در شکل‌گیری ازدواج آسان مؤثر است.

این یافته تحقیق با نتایج یافته‌های موسوی (۱۳۸۲)، شهنازی و همکاران (۱۳۸۲)، ناستی‌زایی (۱۳۸۵)، نگوین هومین (۱۹۴۵) همخوانی دارد، در پژوهش‌های مذکور این نتایج به‌دست آمده است که مخالفت و سخت‌گیری خانواده نسبت به خواستگاران، نداشتن ثبات شغلی، آشفتگی وقایع سیاسی از جمله موانع اجتماعی ازدواج آسان مطرح شده است. بنابراین می‌توان گفت عوامل اجتماعی از جمله: ۱. داشتن شغل خوب و مناسب، ۲. پیدا کردن فرد مناسب برای ازدواج می‌تواند نقش بسزایی در تسهیل امر ازدواج داشته باشد.

۳. عوامل فرهنگی در شکل‌گیری ازدواج آسان مؤثر است.

این یافته تحقیق با نتایج یافته‌های شهنازی و همکاران (۱۳۸۲)، ناستی‌زایی (۱۳۸۵)، نگوین هومین (۱۹۴۵) همخوانی دارد. در پژوهش‌های مذکور این نتایج به‌دست آمده است که تفاوت‌های فرهنگی و قومی، آزاد نبودن درانتخاب همسر، اعتقاد به حقوق برابر زن و مرد از جمله مشکلات فرهنگی ازدواج آسان بیان شده است. بنابراین می‌توان گفت عوامل فرهنگی در افزایش ازدواج آسان مؤثر است.

۴. عوامل اقتصادی در شکل‌گیری ازدواج آسان مؤثر است.

این امر بیانگر آن است که با فراهم‌سازی زمینه‌های اشتغال پایدار و استقلال اقتصادی جوانان می‌توان تا حد زیادی زمینه ازدواج‌های آسان را مهیا کرد و نیازی به سایر مشوق‌های موقتی نیست.

این یافته تحقیق با نتایج یافته‌های شهنازی و همکاران (۱۳۸۲)، ناستی‌زایی (۱۳۸۵)، نگوین هومین (۱۹۴۵) همخوانی دارد، در پژوهش‌های مذکور این نتایج به‌دست آمده است که پایین بودن وضعیت اقتصادی، بیکاری، نداشتن ثبات شغلی، نداشتن توان مالی کافی از جمله مشکلات اقتصادی ازدواج آسان است. بنابراین می‌توان گفت عوامل اقتصادی: ۱. اشتغال به‌کار استقلال اقتصادی، ۲. کم‌بودن فاصله طبقاتی بین دو خانواده می‌تواند در افزایش ازدواج آسان مؤثر باشد.

۵. اقدامات مسئولان و دلتمردان در ایجاد ازدواج آسان مؤثر است. دولت‌مردان نیز با رفع موانع ازدواج؛ نقش بسیار مؤثری در ترغیب جوانان به ازدواج‌های آسان دارند.

این یافته تحقیق با نتایج پژوهش شهنازی و همکاران (۱۳۸۲)، همخوانی دارد، در پژوهش‌های مذکور این نتایج به‌دست آمده است که کوتاهی مسئولان در امر ازدواج یکی از موانع ازدواج در جامعه است. بنابراین؛ می‌توان گفت اقدامات مسئولان و دولت‌مردان در

۱. پرداخت وام مورد نیاز به جوانان در حد کافی و بدون بهره، ۲. همکاری دولت و مؤسسات اسلامی با خانواده‌ها برای رسیدن جوانان به استقلال مالی و ۳. ... می‌تواند از عوامل مؤثر در افزایش ازدواج آسان باشد.

پیشنهادها

پیشنهادهای پژوهش با توجه به نتایج مطالعات برای تسهیل امر ازدواج به شرح زیر ارائه می‌شود:

۱. خانواده‌ها و نظام آموزشی با تغییرات لازم در شیوه‌های تربیتی نوجوانان و جوانان نسبت به سالم‌سازی آنان و آموزش مهارت‌های زندگی مورد نیاز؛ نسلی رشد یافته و توانمند تحویل جامعه دهند.

۲. عدم سخت‌گیری در ازدواج از نظر رعایت آداب و رسوم، تعیین مهریه زیاد و ...

۳. حذف معیارهای غیرعقلانی و چشم و هم‌چشمی‌های خرافی در عرصه ازدواج.

۴. ایجاد مؤسسات دولتی و مردمی برای حمایت همه‌جانبه از مسئله ازدواج.

۵. دادن حق انتخاب همسر به فرزندان البته با نظارت والدین.

همچنین پیشنهادهای مستخرج از نتایج پژوهش نیز در زیر ارائه می‌شوند.

۱. با توجه به اولویت داشتن عوامل اقتصادی در امر آسان‌سازی ازدواج پیشنهاد می‌گردد با فعال‌سازی بستر کار و اشتغال، زمینه ازدواج آسان فراهم گردد.

۲. مسئولان تسهیلات لازم برای برقراری ازدواج آسان فراهم کنند.

۳. با توجه به نقش عوامل فردی و شخصی پیشنهاد می‌گردد، خانواده‌ها و نظام آموزش و پرورش با تغییرات لازم در شیوه‌های تربیتی نوجوانان و جوانان نسبت به سالم‌سازی آنان و آموزش مهارت‌های زندگی مورد نیاز به نوجوانان نسلی رشد یافته و توانمند تحویل جامعه دهند.

۴. با تغییرات لازم در هنجارها و الگوهای عمل اجتماعی؛ شرایط برگزاری ازدواج آسان فراهم گردد، زیرا اگر جوانان شاغل باشند خود به خود دارای درآمد بوده و می‌توانند برای ازدواج اقدام کنند.

۵. موانع فرهنگی در زمینه ازدواج آسان مرتفع گردد و بستر فرهنگی شکل‌گیری ازدواج‌های آسان مهیا گردد.

۶. توجه به معیارهای اسلامی همچون معنویت، عقلانیت، عفت و اخلاق بجای مهریه سنگین، زیبایی و ثروت.

منابع:

- الحرالعاملی، محمدبن‌الحسن. (۱۴۰۴ ه.ق). «تفصیل وسایل الشیعه الی تحصیل المسائل الشریعه». قم: مؤسسه آل‌بیت (ع) لاحیاء التراث.
- النوری الطبرسی، الحاج میرزاحسین. (۱۴۰۷ ه.ق). «مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل». جلد چهاردهم، قم: مؤسسه نشر آل‌بیت.
- پورامینی، محمدباقر. (۱۳۸۴). «تربیت جنسی درسیره نبوی» فصلنامه تربیت اسلامی، سال سوم، شماره ۸.
- تقوی، نعمت ا... . (۱۳۸۳). «خودکشی». تهران: نشر آگاه.
- شرفی، محمدرضا، طاهرپور، محمدشریف. (۱۳۸۷). «راهکارهای افزایش ازدواج و گسترش فرهنگ ازدواج آسان با تأکید بر رویکرد اسلامی» مهندسی فرهنگی، سال دوم، شماره ۱۸-۱۷.
- شهنازی و همکاران. (۱۳۸۲). «بررسی علل تأخیر ازدواج در بین دانشجویان» پایان‌نامه دوره کارشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه سیستان و بلوچستان.
- صمدی، انور. (۱۳۸۳). «مشکلات زنان و دختران مجرد بالای ۲۸ سال در تهران». طرح پژوهشی دانشگاه علامه طباطبایی.
- ضرابی، وحید، مصطفوی فرخ. (۱۳۹۰). «بررسی عوامل مؤثر بر سن ازدواج زنان در ایران با یک رویکرد اقتصادی». فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی، سال یازدهم، شماره چهارم.
- کارکن، حبیب. (۱۳۸۹). «جلوه‌های بارز تربیتی در سیره معصومین (ع)» فصلنامه پژوهش و اندیشه، سال هفتم، شماره ۱۷.
- کمالی، افسانه و کوششی، مجید. (۱۳۸۳). «تغییرات اجتماعی ازدواج»؛ کتاب زنان، سال هفتم، شماره ۲۷.
- گلی، مجید و همکاران. (۱۳۹۰). «بررسی تأثیر ازدواج موفق بر کاهش ناهنجاری‌های رفتاری-اخلاقی از دیدگاه دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شاهرود»، مجموعه مقالات همایش ملی فاطمه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود.
- محمدی ری‌شهری، محمد. (۱۳۸۴). «میزان حکمه». ترجمه حمیدرضا شیخی، انتشارات دارالحدیث.
- محمدی مقدم، قربانعلی. (۱۳۸۹). «یک سبب بوی بهشت: تعالیم خانواده در کلام حضرت رضا علیه‌السلام» شمیم معرفت، سال هفتم، شماره ۲۵.
- موسوی، اشرف‌السادات. (۱۳۸۲). «بررسی موانع ازدواج و عوامل تهدیدکننده آن در دختران و زنان تهران» تهران: پروژه تحقیقاتی دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی.
- ناستی‌زائی، ناصر. (۱۳۸۵). «موانع ازدواج دختران»، مجله علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، سال سوم.